

ساخت و هنجار یابی پرسشنامه رفتارهای بزهکارانه نوجوانان دانش آموزان مقطع دوره متوسطه دوم استان مازندران

Construct and Cstandardize a Questionnaire Of Delinquent Behaviors Among All Adolescents Of Secondary School In Mazandaran Province.

علی اصغر عباسی اسفجیر^۱، مهر داد ثابت^۲، نسرين باقری^۳

Abstract

The present study aimed to develop and standardize a questionnaire of delinquent behaviors among adolescents in secondary schools of Mazandaran province. The research was conducted through a survey method on 742 male and female students during the academic year 2018–2019, using stratified sampling. The scale's validity was assessed through content, theoretical construct, and empirical construct validity (via factor analysis), and its reliability was evaluated by Cronbach's alpha. Results from exploratory factor analysis (principal components with varimax rotation) and confirmatory factor analysis revealed four factors: school violations, normalized cultural delinquent behaviors, ethical delinquent behaviors, and new normalized delinquent behaviors, which explained 58% of the total variance. Cronbach's alpha coefficients were at an acceptable level. Findings indicated that the scale, by focusing on consistent behavioral patterns, is a suitable tool for explaining delinquency and providing practical recommendations.

, *metacognitive belief*, *scognitive flexibility*, *Corona*.

چکیده

هدف این پژوهش ساخت و هنجاریابی پرسشنامه رفتارهای بزهکارانه در میان نوجوانان دانش‌آموز مقطع متوسطه دوم استان مازندران بود. پژوهش به شیوه پیمایشی و با توزیع پرسشنامه در میان ۷۴۲ دانش‌آموز دختر و پسر در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۸ انجام شد. نمونه‌گیری به روش طبقه‌ای صورت گرفت. روایی ابزار از طریق روایی محتوا، سازه نظری و تجربی (تحلیل عاملی) بررسی و پایایی آن با آلفای کرونباخ محاسبه شد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی (روش مؤلفه‌های اصلی با چرخش واریماکس) و تحلیل عاملی تأییدی نشان داد مقیاس از چهار عامل «تخلفات مدرسه‌ای»، «بزهکاری فرهنگی عادی‌شده»، «بزهکاری اخلاقی» و «بزهکاری عادی‌شده جدید» تشکیل شده است که ۵۸ درصد واریانس کل را تبیین می‌کنند. ضرایب آلفا نیز در سطح مطلوب گزارش شد. یافته‌ها نشان داد این مقیاس با توجه به الگوهای رفتاری پایا، ابزار مناسبی برای تبیین بزهکاری و ارائه توصیه‌های کاربردی است.

کلیدواژه‌ها: ساخت، هنجاریابی، پرسشنامه بزهکاری، نوجوانان

بیان مسأله:

۱. کارشناسی ارشد سنجش و اندازه‌گیری (روان‌سنجی)، واحد الکترونیک، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران asfajir@hotmail.com

۲. استادیار و عضو هیئت علمی گروه روان‌شناسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران mehrdadsabet@yahoo.com

۳. استادیار و عضو هیئت علمی گروه روان‌شناسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران Bagheri.riau.ac.ir

مسأله مربوط به آسیب های اجتماعی از دیر باز در جامعه بشری مورد توجه اندیشمندان بوده است. همزمان با گسترش انقلاب صنعتی و گسترش دامنه ی نیازمندی ها، محرومیت های ناشی از عدم امکان برآورده شدن خواست ها و نیازهای زندگی، موجب گسترش شدید و دامنه دار فساد، عصیان، تبهکاری، سرگردانی، دزدی، انحراف اجتماعی و دیگر آسیب ها شده است. مشکلات در جامعه ایران در سطوح اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی طبقه بندی شده است. مجموع این مشکلات مربوط به فرد، خانواده و کل جامعه است. عمده ترین مصادیق مشکل اجتماعی مسائل مربوط به مفاسد و آسیب های اجتماعی جوانان می باشد، رویکردی که در بحث مربوط به مسائل اجتماعی وجود دارد تا حدود بسیار زیادی حکایت از واقعیت های جاری جامعه دارد زیرا جامعه ی ایران دارای جمعیت جوان می باشد. (آزاد ارمکی، ۱۳۷۷: ۶۴).

شیوع رفتار بزهکارانه در میان نوجوانان و جوانان - سازندگان اجتماع فردا- از حادترین مسائل اجتماعی جوامع مختلف است که ریشه دار شدن آن موجب بیم و نگرانی های زیادی است. نظریه پردازان جامعه شناسی انحرافات، انحراف اجتماعی را به عنوان شیوه رفتاری که برخلاف وفاق جامعه است، در نظر گرفته و آن را به عدم همنوایی با یک هنجار یا مجموعه ای از هنجارهایی که مورد قبول بیشتر اعضای یک جامعه واقع شده است، تعریف نموده و اصطلاح بزهکاری را هنگامی به کار می برند که عاملین چنین شیوه رفتاری افراد زیر سن قانونی باشد (احمدی و ایمان، ۱۳۸۴).

نظریه پردازان در سال های اخیر با تکیه بر ملاک سن و تأکید بر تعریفی که قانون رسمی از انحرافات ارائه می دهد، رفتار بزهکارانه را به دو دسته بزهکاری و جرم، به این صورت تقسیم کرده اند که اگر رفتار بزهکارانه توسط جوانان و نوجوانان صورت گرفته باشد، بزهکاری، و اگر توسط بزرگسالان انجام شود، جرم تلقی می گردد (شوemaker^۱، ۱۹۹۰: ۳۲-۳۰).

بزهکاری^۲ به تمامی اعمالی گفته می شود که برخلاف هنجارها و نرم های اجتماعی از افراد سرمی زند (ساروخانی، ۱۳۷۰)، وجه مشترک تمام جوامع انسانی است و صرف نظر از موضوع، اختلاف ماهیت، این اعمال تقریباً همیشه توسط قانون تعریف و پیش بینی (مشکانی و رضوی، ۱۳۸۴) و برحسب عمق و شدت عمل بزهکارانه، به دسته های کوچک تری مانند: بزهکاری شدید (حملات شدید، سرقت، استفاده از سلاح گرم در سرقت ها و...) و بزهکاری ملایم (تخریب کیوسک تلفن، شکستن لامپ، پاره کردن صندلی و...) تقسیم می شوند (آگنیو^۳، ۱۹۹۱: ۵۹).

در پژوهش حاضر منظور از رفتار بزهکارانه، انحراف از نوع ملایم است و موارد زیر به عنوان رفتار بزهکارانه شناخته می شود. فحاشی، کشیدن سیگار و قلیان، سر به سر پسر ها گذاشتن، ارتباط با جنس مخالف، گفتن دروغ، دیدن فیلم های غیرمجاز، خیانت، ارتباط نامشروع، دزدی، نداشتن احساس مسئولیت در مقابل دیگران، انتقام گیری غیرمستقیم، خودارضایی، خودکشی، مشغول بودن به کارهای حاشیه ای (مد لباس، آرایش صورت و...)، عمل های زیبایی (غیرضروری)، عدم رعایت حقوق دیگران، آرایش کردن (غیر متعارف)، ایجاد مزاحمت برای دیگران، رعایت نکردن قوانین مدرسه، مشاجره و دعوا با دیگران، آوردن تلفن همراه (موبایل) به مدرسه، گوش نکردن به حرف های مدیر، معاون و معلم، احساس تنفر از کنترل والدین، پوشیدن لباس های خلاف مقررات مدرسه، دیرآمدن به مدرسه، احساس تنفر از کنترل مدیر، معاون و معلم، عدم احترام به بزرگترها، استفاده از وسایلی که از نظر مدرسه مجاز نیست (انگشتر، گردنبند و...) توهین به مدیر، معاون و معلم، ریختن آشغال در مدرسه، عصبانی شدن، غیبت دیگران، گوش نکردن به حرف های پدر و مادر، تغلب در امتحان، پوشیدن لباس هایی که از نظر والدین مناسب نیست، دیر رفتن به خانه، خراب کردن وسایل مدرسه و نداشتن انگیزه برای تحصیل، به طوری که موجب ناراحتی خانواده و مدرسه شده باشد.

با توجه به موارد فوق، رفتار بزهکارانه را می توان آن دسته از رفتارهای بزهکارانه برشمرد که توسط جوانان کمتر از ۱۸ سال صورت می گیرد، اما شدت آن رفتار در حدی نیست که مستوجب مجازات های قانونی و اجتماعی شود و می تواند از دید جامعه و فرهنگ حاکم، مورد چشم پوشی قرار گیرد.

^۱. SHOEMAKER

^۲. Delinquency

^۳. Agnew

امروزه رفتارهای بزهکارانه در کشور در حال تبدیل به مسئله ای بغرنج می باشد که روز به روز اثرات نامطلوبی را در حیات فردی و خانوادگی افراد برجای گذاشته و موجب نابسامانی اجتماعی فراوانی نیز خواهد شد رفتارهای بزهکارانه موجب اختلال در نظم اجتماعی و اختلال در چارچوب هنجاری جامعه می شود و مسایل و بحران های اجتماعی را به دنبال دارد. بنابراین بی توجهی به کنترل رفتارهای بزهکارانه می تواند زیان های گسترده ی فرهنگی و اجتماعی را به همراه داشته باشد که از جمله آنها اختلال در کارکرد نهاد خانواده، مدرسه و جامعه است... با وجود اهمیت این مسئله و مشکلات فراوانی که در دامن خود می پروراند، لازم است پیگیری جدی در این زمینه صورت پذیرد. در واقع سوال اساسی و مسئله این پژوهش این است که: نوع رفتارهای بزهکارانه نوجوانان مازندران چگونه است؟

باید توجه داشت که مساله دار بودن انحراف نوجوان فقط مربوط به دوران خاص نوجوانی نیست بلکه اثرات و مخاطرات آن تا سال های بعد زندگی نیز ادامه دارد. باید گفت که انحراف اشخاص میانسال و مسن جزء همان ادامه انحرافات دوران کودکی و نوجوانی است، پژوهش در زمینه آینده سازان جامعه به عنوان مهم ترین سرمایه های اجتماعی و فرهنگی هر جامعه ای بسیار ضروری است و باید با آنتونی گیدنز همداستان شد که مطالعه در زمینه کودکان و نوجوانان را یکی از جذاب ترین وظایف جامعه شناسان می داند. در کل به نظر می رسد مسئله بزهکاری زمانی شایان توجه می شود که بر گروه زنان متمرکز باشد در واقع زنان به عنوان نیمی از جامعه به دلیل نقش حیاتی در تربیت فرزندان و پرورش دهندگان نسل آینده از یک سو و از سوی دیگر به دلیل توانایی بالا برای ایجاد و تحول و تغییر در جامعه می توانند در صورت نشان دادن رفتار نابهنجار و یا ارتکاب هر نوعی بزه چه به صورت قانونی تعریف شده و چه به صورت عرفی نفی شده، بر ساختار جامعه مؤثر باشند.

تحقیقات انجام شده در ایران:

حاجی آقایی (۱۳۸۵) در مقاله ای تحت عنوان « ۱۶ تا ۱۸ سالگی، بحران انحرافات (در شهرستان اصفهان) » به بررسی عامل ثروت و استطاعت مالی خانواده در گرایش فرزندان به انحرافات پرداخت. روش تحقیق از نوع پیمایشی است. با مراجعه به مدارک پیشینه های مطالعاتی اقدام به تهیه پرسشنامه کرده و با انتخاب حجم نمونه ۱۲۰ نفر در بین، ۱۸-۱۶ سال منحرف و غیرمنحرف مناطق ۳، ۷ و ۱۰ اصفهان پرسشنامه توزیع، جمع آوری و داده های آن استخراج شده است. نتایج تحقیق نشان می دهد که مهم ترین عوامل اجتماعی- فرهنگی شامل آموزش های اجتماعی، وسایل ارتباط جمعی، فشار همسالان، محیط متشنج خانواده، طبقه اجتماعی، عدم نظارت صحیح والدین بر فرزندان و افزایش ثروت و رفاه در بزهکاری فرزندان مؤثر است.

حسینی و یکه کار (۱۳۸۶) در مقاله ای تحت عنوان «بررسی مقایسه ای عوامل خانوادگی مؤثر بر بزهکاری، ان نوجوان شهر تهران» به بررسی نقش خانواده در گرایش نوجوانان به بزهکاری پرداخته اند. این پژوهش از نوع علی-مقایسه ای است نمونه ی گروه بزهکار از میان، ان نوجوان کانون اصلاح و تربیت شهر تهران به تعداد ۵۰ نفر و نمونه ی گروه غیر بزهکار با کنترل متغیر های جنس، سن و محل زندگی از میان دانش آموزان شهر تهران به تعداد ۵۰ نفر انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه و روش آماری مورد استفاده آزمون خی دو است.

نتایج پژوهش نشان داد که بین دو گروه مورد بررسی از نظر میزان دل بستگی والد- فرزندی، کنترل و نظارت والدینی، پایگاه اقتصادی- اجتماعی و وجود سابقه ی انحراف در والدین تفاوت معنادار وجود دارد، اما در زمینه ی مراقبت و اعتماد والدینی تفاوت معناداری بین دو گروه مشاهده نشد.

احمدی و موسوی (۱۳۸۶) در مقاله ای تحت عنوان «عوامل مرتبط با بزهکاری دانش آموزان دبیرستانی» به بررسی عوامل اجتماعی اقتصادی مرتبط با میزان بزهکاری جوانان در شهرستان آباده پرداختند. این مطالعه با روش پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه خود گزارشی به جمع آوری اطلاعات از بین ۴۹۹ دانش آموز، و پسر مقطع دبیرستان شهرستان آباده پرداخته است. یافته ها نشان می دهد، متغیرهای وابستگی به دوستان، مذهبی بودن و استفاده از رسانه های جمعی به ترتیب بیش ترین رابطه را با متغیر بزهکاری جوانان داشته اند. مدل تحقیق با سه متغیر فوق ۳۱ درصد تغییرات متغیر رفتارهای

بزهکارانه را تبیین می کند. نتایج حاکی از آن است که گروه های همسالان در تقویت رفتار بزهکارانه جوانان از اهمیت زیادی برخوردار است.

عباسی اسفجیر و مهدوی (۱۳۸۷) در مقاله ای با عنوان شبکه روابط درون خانوادگی، مدرسه، دوستان و روابط دوستی در رفتارهای بزهکارانه نوجوانان، شهرسازی بیان می کنند که: تئوری کنترل اجتماعی هیرشی در برگیرنده چهار قسمت است: دلبستگی، تعهد، مشغولیت و عقیده. دلبستگی رابطه درونی شده توسط فرد است و تعهد تاثیر فعالیتهای اجتماعی در زندگی فردی است. مشغولیت میزان زمان واقعی صرف شده برای فعالیت های اجتماعیست عقیده اصول اخلاقی است که فرد احساس می کند باید دنبال کند بر طبق نتایج این تحقیق تئوری کنترل اجتماعی هیرشی هنوز در پیش بینی وضعیت جرائم دارای اهمیت است. در این بررسی با استفاده از تئوری هیرشی و روش پیمایش ۳۶۳ نوجوان، در شهر ساری مورد مطالعه قرار گرفتند. وابستگی به والدین و معلمان، وفاداری به دوستان، مشورت خانواده، تعهد نسبت به مدرسه، عقاید و مشغولیت در مدرسه متغیرهای مستقل را تشکیل می دادند. سن، جنس و وضعیت مالی متغیرهای کنترل بودند. نتایج رگرسیون چند متغیره نشان می دهد که بزهکاری گروه های همسالان، فراوانی تماشای رسانه های جمعی، بزهکاری والدین، ارزیابی منفی از والدین و معلمان بیشترین میزان واریانس بزهکاری جوانان را تبیین می کند.

ملکمیان و شریفیان (۱۳۸۷) در مقاله ای با عنوان «بررسی عوامل اجتماعی موثر بر جرم در زنان زندانی» علل و عوامل اجتماعی از قبیل تحصیلات، خانواده نابسامان، فقر، میزان مذهبی بودن، ارتباط با افراد ناباب، زندگی در محلات فقیر نشین و جرم خیز و ازدواج های ناموفق را مورد توجه قرار داده است. هدف کلی این پژوهش شناسایی و سنجش عوامل اجتماعی مؤثر بر جرم زنان زندانی و هدف فرعی آن بررسی میزان جرایم بر حسب گروه های سنی، تحصیلات، وضعیت تأهل، وضعیت اقتصادی و منطقه مسکونی است. بررسی میزان تعلقات اجتماعی، از هم گسیختگی خانوادگی، دین داری، سن ازدواج مجرم در مقایسه با زنان غیر مجرم (عادی) نیز از اهداف فرعی پژوهش است. روش تحقیق این مطالعه پیمایشی است. برای جمع آوری داده ها از پرسشنامه استفاده شده است. یافته ها و نتایج تحقیق عبارتند از این که زنان مجرم با زنان غیر مجرم از لحاظ تعلقات اجتماعی اختلاف معناداری باهم ندارند. عوامل از هم گسیختگی خانواده، سن ازدواج، محیط زندگی، پایگاه اجتماعی اقتصادی و دینداری در بین زنان مجرم و زنان غیر مجرم دارای اختلاف معناداری است.

مظلوم خراسانی و هاشمی مهنه (۱۳۸۷) در مقاله ای با عنوان «بررسی میزان و عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد به عضویت در شرکت های هرمی» تلاش کرده اند عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان دانشگاه فردوسی به عضویت در شرکت های هرمی به صورت پیمایشی بررسی شود. حجم نمونه آماری برابر ۲۹۰ نفر و شیوه نمونه گیری به صورت تصادفی طبقه ای بوده است. نتایج تحقیق نشان می دهد که متغیر ارزش های سنتی در جهت منفی و متغیر داشتن ایده زندگی لوکس در جهت مثبت تأثیر معنی دار و مستقیمی بر گرایش دانشجویان به عضویت در شرکت های هرمی داشته است. همچنین متغیر های ارتباط با خانواده، رضایت اجتماعی و استفاده از اینترنت در جهت منفی و متغیر های آشنایی با افراد عضو در شرکت ها، هموار کردن فاصله طبقاتی و احساس تبعیض در جهت مثبت مؤثر بوده اند و به طور غیر مستقیم تأثیر معنی داری بر متغیر رفتارهای بزهکارانه دارند.

جلایی پور و دیگران (۱۳۸۷) در مقاله ای تحت عنوان «عوامل اجتماعی مؤثر بر بزهکاری نوجوانان در رشت» از چارچوب نظری ترکیبی، متشکل از عناصری از نظریه های پیوند اجتماعی، خویشتن داری و فعالیت های روزمره، استفاده کرده اند. یافته های این مطالعه نشان می دهد که نوجوانانی که خویشتنداری ضعیفی دارند، پیوند اجتماعی آن ها نیز ضعیف است بزهکاری بیشتری را مرتکب می شوند.

علی زاده محمدی و احمد آبادی (۱۳۸۷) در مقاله ای با عنوان «بررسی رفتارهای پرخطر در میان نوجوانان راهکارهایی برای پیشگیری از جرم در محیط خانواده» فرض کرده اند که بین محیط خانوادگی و شیوه های فرزند پروری و ویژگی های زمینه ای فردی و خانوادگی با خطر پذیری (سیگار کشیدن، مواد مخدر و روان گردان، الکل، رانندگی خطرناک، خطرپذیری

جنسی و خشونت) رابطه وجود دارد. با انتخاب ۱۲۰۴ نفر از دانش آموزان دبیرستانی شهر تهران با روش نمونه گیری تصادفی متناسب با حجم، فرضیه های فوق آزمایش شده است. براساس یافته های این تحقیق میانگین خطر پذیری نوجوانان تحت شیوه اقتدارگرا پایین تر و میانگین شیوه تربیتی مسامحه کار بالاتر از سایرین بود.

نورایی و صیدی (۱۳۸۷) در مقاله ای با عنوان «بررسی جامعه شناختی ارتکاب جرم در بین جوانان شهر ایلام و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن (مورد مطالعه: زندان مرکزی ایلام)» با نشان دادن روند رو به رشد جرایم جوانان در شهر ایلام به دنبال پاسخ به این سوال هستند که چرا عده کثیری از جوانان وارد زندگی مجرمانه می شوند و ریشه ی مسئله را در چه عواملی باید جستجو کرد؟ به همین دلیل طیف وسیعی از الگوهای نظری بصورت اجمال ارائه شده است و در ادامه تئوری کنترل اجتماعی هیرشی به عنوان چارچوب نظری تحقیق مورد استفاده قرار گرفت. روش بکار رفته در این تحقیق، پیمایش است و اطلاعات مورد نیاز با توزیع پرسشنامه در بین ۱۰۶ نفر از جوانان محبوس در زندان مرکزی ایلام، در سنین ۱۸ تا ۳۰ سال، جمع آوری شد. نتایج تحقیق نشان داد، بین متغیرهای (سن، تحصیلات، تعلق خاطرنسبت به خانواده و دوستان و درگیری در فعالیت های روزمره) با گرایش به ارتکاب جرم رابطه معنادار وجود دارد. بین متغیرهای (اعتقاد به هنجارهای اجتماعی و تعهد نسبت به فعالیت های روزمره) با میزان گرایش به ارتکاب جرم رابطه معنادار وجود نداشت.

ربانی و دیگران (۱۳۹۷) در تحقیقی با عنوان «بررسی عوامل اجتماعی - فرهنگی مؤثر بر گرایش به نزاع جمعی (مطالعه موردی شهرستان منتخب استان ایلام)» به بررسی تأثیر عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر گرایش به نزاع های دسته جمعی پرداخته اند. روش تحقیق این پژوهش پیمایشی و ابزار اندازه گیری پرسشنامه بوده است. یافته های این پژوهش نشان می دهد:

الف) گرایش به نزاع در بین جامعه مورد بررسی متوسط به بالا بوده.

ب) از بین متغیرهای مستقل مطرح شده، تأثیر کل متغیرهای پرخاشگری و قوم گرایی (به میزان برابر) بر متغیر گرایش به نزاع جمعی، بیش از سایر متغیرها بوده و

ج) تأثیر متغیر کنترل اجتماعی بر گرایش به نزاع جمعی، کاهنده بوده است.

حسین زاده و عنبری (۱۳۹۷) در مقاله ای با عنوان «بررسی جامعه شناختی عوامل مؤثر بر میزان گرایش به نزاع دسته جمعی (مورد مطالعه شهر تهران)» تأثیر متغیرهایی از جمله احساس انومی، احساس محرومیت نسبی، تعلق به جامعه قبیله ای، خاستگاه خانوادگی و ... را بر میزان گرایش به نزاع دسته جمعی مورد بررسی قرار دادند. بر این اساس، ضمن استفاده از تئوری و نظریه های مرتبط با موضوع در حوزه های انحرافات اجتماعی، تعداد ۸ فرضیه با رویکرد اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی تدوین گردید. جامعه آماری شامل کلیه افراد ۱۵ سال به بالای شهرستان اهواز و حجم نمونه ۳۸۴ نفر می باشد. نتایج نشان داد از مجموع ۸ فرضیه تنها متغیر سن رابطه معناداری با گرایش به نزاع جمعی نداشت و سایر فرضیه هادارای رابطه معناداری بودند. از مجموع متغیرهای مستقل، متغیر تعلق به جامعه قبیله ای بیشترین تأثیر را بر متغیر رفتارهای بزهکارانه داشته است.

مظفر و ثابتی (۱۳۹۷) در مقاله ای با عنوان «آنومی فرهنگی و اعتیاد به مواد مخدر در بین جوانان ۲۸-۱۳ ساله شهر تهران» به بررسی رابطه بین آنومی فرهنگی (در حقیقت ناهنجاری موجود در افراد نسبت به پیرامونشان) و اعتیاد افراد به مواد مخدر در بین جوانان می پردازند، در این مقاله آنومی با متغیرهایی چون بدبینی، بی اعتمادی، سردرگمی و بی محتوایی سنجیده شده است. نمونه ی مورد مطالعه ۳۰۰ نفر از جوانان معتاد ۱۳-۲۸ ساله مناطق ۲-۶-۱۰-۱۴ شهر تهران می باشد. یافته ها نشان داد که آنومی فرهنگی بر گرایش افراد به اعتیاد تأثیر دارد، همچنین بدبینی افراد نسبت به خود و اطرافیان، بی اعتمادی افراد نسبت به همه چیز، سردرگمی فرد و اغتشاش موجود بین هنجارهایشان، بی محتوایی زندگی و شخصیت فرد در گرایش به اعتیاد تأثیر دارند.

زارع شاه آبادی و ابراهیم آبادی (۱۳۹۷) در مقاله ای تحت عنوان «بررسی عوامل اجتماعی مرتبط با بحران هویت فرهنگی در بین دانش آموزان دبیرستانی تبریز» به بررسی برخی از عوامل مرتبط با بحران هویت فرهنگی در بین دانش آموزان

پرداختند. در این بررسی به منظور تبیین و تعریف بحران هویت فرهنگی، نظریات نظریه پردازان کنش متقابل نمادین با نظریه پارسونر تلفیق شده و با نظریه بحران های هابرماس انطباق داده شده است.

نتایج نشان می دهد متغیرهای تأثیر پذیری از گروه دوستان و همسالان، تحصیلات فرد، جنسیت و تأثیرپذیری از ماهواره به ترتیب بیشترین اثرات را در تبیین متغیر رفتارهای بزهکارانه یعنی بحران هویت داشته و حدود ۴۱ درصد از واریانس بحران هویت فرهنگی را تبیین کرده اند. همچنین متغیر طبقه اجتماعی نیز نتوانسته سهمی در تبیین متغیر رفتارهای بزهکارانه داشته باشد.

علیوردی نیا و صالح نژاد (۱۳۸۹) در مقاله ای تحت عنوان «خود کنترلی، جنسیت و تأثیر آن بر رفتارهای بزهکارانه» با هدف تبیین شکاف های جنسیتی در رفتارهای بزهکارانه با استفاده از نظریه عمومی جرم به بررسی نقش خود کنترلی در رفتارهای بزهکارانه پسران و، آن می پردازد. تحقیق حاضر با روش پیمایشی و با نمونه آماری ۴۲۰ نفری از دانشجویان دانشگاه ارومیه که در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ مشغول به تحصیل می باشند به اجرا در آمده است. نتایج آزمون تفاوت میانگین نشان می دهد که دسترسی به فرصت بزهکارانه و مشارکت در رفتارهای بزهکارانه دو جنس با هم دیگر اختلاف معناداری دارد و میانگین خود کنترلی دو جنس نیز با آنکه با هم متفاوت بوده اند اختلافشان معنادار نبوده است. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره نشان می دهد که سه متغیر خود-کنترلی، فرصت بزهکارانه و جنس پاسخ گویان به طور معناداری بر مشارکت در رفتارهای بزهکارانه آنان تأثیر گذار می باشد. در میان سه متغیر اصلی این پژوهش متغیر خود کنترلی قوی ترین پیش بینی کننده رفتارهای بزهکارانه، آن و پسران بوده است.

یحیی زاده، رحیمی (۱۳۸۹) در مقاله ای با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر سرقت نوجوانان بزهکار کانون اصلاح و تربیت شهر سنندج» به شناسایی عوامل مؤثر بر سرقت نوجوانان بزهکار کانون اصلاح و تربیت می پردازند. در این مقاله تقسیم بندی های اجتماعی مربوط به چشم اندازهای نظری انحرافات اجتماعی از قبیل نظریات ساختار خانواده، اختلاف خانوادگی و رشد شخصیت، همنشینی افتراقی، آنومی دورکیم، حمایت های گروهی، نظریه برجسب، نظریه مبادله و نظریه ناکامی منزلت مورد بررسی قرار گرفت و در نهایت از چارچوب نظری تلفیقی این نظریات مدل نظری تحقیق استفاده شد. به دلیل ماهیت مقایسه ای بودن در این پژوهش از روش علی مقایسه ای استفاده شده است. و جامعه آماری این تحقیق نوجوانان بزهکار کانون اصلاح و تربیت و دانش آموزان چهار مدرسه در مقاطع راهنمایی و دبیرستان شهر سنندج بوده است، حجم نمونه برای هر یک از جامعه ۴۰ نفر می باشد. ابزار گرد آوری داده ها پرسشنامه بوده است. نتایج نشان داد که بین پایگاه اقتصادی- اجتماعی، حمایت های گروهی، ساختار خانواده و برجسب منفی با سرقت در بین گروه نوجوان بزهکار (سارق) و نوجوانان عادی (غیرسارق) تفاوت معناداری وجود دارد اما بین تأثیر همسالان و دوستان ناباب بر سرقت در دو گروه نوجوان بزهکار (سارق) و نوجوانان غیر بزهکار (غیرسارق) تفاوت معناداری وجود ندارد.

تحقیقات انجام شده در خارج از کشور:

مدا چسنی- لیند (۱۹۸۹) در مقاله ای تحت عنوان جرایم، آن و جایگاه زنان: با مدل فمینیستی بزهکاری زنان (دانشگاه مطالعات زنان هاوایی) وجود تئوری های بزهکاری را در تبیین بزهکاری زنان و انحراف، آن ناکافی می داند.

برای اثبات این مطلب ابتدا مروری بر تئوری های رفتارهای بزهکارانه دارد، سپس با بررسی شواهد موجود درباره تخلفات، آن به دنبال مدل فمینیستی بزهکاری زنان است. این بررسی نشان می دهد که تمرکز عمده بر مردان در زمینه های مختلف به معنی قربانی کردن زنان و چشم پوشی از ارتباط بین تجربیات و جرم، آن است.

سرانجام پیشنهاد می کند که درک سیر تاریخی تقویت فرمانبرداری زنان جوان از مردان از طریق قدرت پدر سالاری به عنوان عامل اصلی ظلم و ستم به زنان ضروری است. در این مقاله به این سوال ها پاسخ داده می شود. انواع بزهکاری زنان چیست؟ چه عاملی باعث می شود زنان دچار انحراف شوند؟ اگر زنان دستگیر شوند چه اتفاقی برای آن ها خواهد افتاد؟

بنابراین دوباره فکر کردن درباره ی مدل های موجود در ارتباط با موقعیت زنان در جوامع پدر سالاری ضروری است (مدا چسنی - لیند^۱، ۱۹۸۹).

اُترو- لوپز و لوانگو - مارتین و دیگران (۲۰۱۴) در مقاله ای با عنوان مطالعه تجربی رابطه ی سوء مصرف مواد با بزهکاری نوجوانان (دانشگاه سانتیاگو) ارتباط بین سوء مصرف مواد و بزهکاری را بررسی می کنند سه فرضیه ارائه شده در این مقاله آزمایش شد:

(۱) سوء مصرف مواد عامل بزهکاری است.

(۲) بزهکاری عامل سوء مصرف مواد است.

(۳) رابطه ی علی بین سوء مصرف مواد و بزهکاری وجود ندارد. نمونه آماری شامل ۲۰۲۲ دانش آموز پسر بین ۱۴ و ۱۸ سال بود نتایج تحلیل آماری (فراوانی، همبستگی و رگرسیون) فرضیه سوم را اثبات کرد و وجود یک دسته از متغیرهای تأثیرگذار (خانواده، همسالان و شخصیت) را در سوء مصرف مواد و رفتارهای بزهکارانه تأیید کرد (اُترو- لوپز و لوانگو - مارتین^۲، ۲۰۱۴).

تیا. کیم و شارون جی گوتو (۲۰۱۴) در مقاله ای با عنوان بزهکاری همسالان و حمایت اجتماعی والدین، پیش بینی کننده های بزهکاری نوجوانان آسیایی آمریکایی (کالیفرنیا) به طور تجربی عواملی که انحراف جوانان آمریکایی را پیش بینی می کند را بررسی کردند. اطلاعات از ۱۰۱ دانش آموز دبیرستانی آمریکایی-آسیایی جمع آوری شد. برخلاف انتظارات و یافته های قبلی نتایج حاکی از آن بود که نوجوانان آمریکایی -آسیایی حمایت اجتماعی پائینی از والدینشان دریافت نمی کنند، این متغیر تأثیری در رفتارهای بزهکارانه ندارد. بزهکاری همسالان قوی ترین پیش بینی کننده انحراف نوجوانان آمریکایی -آسیایی است (تیا. کیم و شارون جی گوتو^۳، ۲۰۱۴).

جوسین جونگر- تاس، دنیس رید و مارتین. جی. ال.الف.کرویف (۲۰۱۳) در مقاله ای با عنوان بزهکاری نوجوانان و جنسیت تفاوت الگو های بزهکاری جوانان رفتار بزهکارانه بین،ان و پسران را مورد بررسی قرار دادند. از تحقیقات مقطعی بزهکاری جوانان در ۱۱ کشور اروپایی و یک تحقیق انجام شده در گروه های قومی مختلف در روتردام استفاده کردند. تحقیقات نشان داد که فاصله ی قابل توجهی در انحراف بین، و پسر در کشورها و گروه های قومی وجود دارد یافته ها کنترل اجتماعی ضعیف خانواده و مدرسه و ارتباط آن با بزهکاری مرد وزن را در کشورها و گروه های قومی تأیید می کند. کنترل اجتماعی بخشی از شکاف بین،ان و پسران را توضیح می دهد. کنترل اجتماعی،ان قوی تر و بیش تر است. تفاوت های فرهنگی مشخص در استحکام خانواده مبتنی بر کنترل اجتماعی می تواند برخی از انواع بزهکاری بین گروه های قومی را توضیح دهد (جوسین جونگر- تاس و دنیس^۴، ۲۰۱۳).

سیلویا خرومینا، دانشگاه ماساچوست بوستون (۲۰۱۷) در مقاله ای تحت عنوان مسیر بزهکارانه: خشونت و بزهکاری نوجوانان در تئوری های جامعه شناختی عوامل خشونت و بزهکاری نوجوانان و تأثیرات جرایم جوانان بر پیشرفت جوامع را از طریق شش تئوری کلیدی جامعه شناسی بررسی می کنند (سیلویا خرومینا^۵، ۲۰۱۷).

تیزا ام. ال. ونگ و آنه- مارین اسلوتبوم (۲۰۱۰) در مقاله ای تحت عنوان عوامل پرخطر در بزهکاری زنان نوجوان و جوان ۳۰ مقاله اروپایی درباره عوامل پرخطر در انحراف زن های جوان را بررسی می کند و این عوامل را با عوامل پرخطر در انحراف مردان را با هم مقایسه می کند. و عوامل پرخطر ویژه زنان و عوامل پر خطر مشترک بین زن و مرد را شناسایی می کند. تفاوت های جنسیتی در عوامل پرخطر برای افراد و عوامل خانواده یافت شد. زنان و مردان در عوامل پر خطر همسالان

¹. Meda Chesney-lind

². Otero-lopez&Luengo-Martin

³. TiaE.kim; Sharon G .goto

⁴. Josine junger-tas&denis Ribeaud

⁵. Sylvia Khromina

و مدرسه تفاوت کمتری باهم دارند مطالعات بیشتر روی نکات ویژه وانواع خاص رفتارهای بزهکارانه تمرکز داشت. و تفاو های زیادی بین مردان و زنان آشکار شد (تیزا ام. ال. ونگ و آنه- مارین اسلوتبوم^۱، ۲۰۱۰).

دنیل بودوزک و فیلیپ هایلند (۲۰۱۱) در مقاله ای با عنوان مدل نظری هویت اجتماعی بزهکار: نگرش اجتماعی - روانی به ارتقاء مدل نظری هویت اجتماعی بزهکار می پردازند. در این مقاله ۴ فرضیه مطرح می شود: که افراد به علت وجود مستمر هویت بزهکارانه که منشاء آن فرایند مقایسه اجتماعی است بزهکار می شوند. به ویژه مقایسه های اجتماعی منفی که به وسیله ی افرادی که در نقش های اجتماعی دلخواهشان شکست خورده اند و رفتارهای ناسازگار از خود نشان می دهند. به علاوه بر اساس فرضیات تئوری شناختی اجتماعی خود این مقاله پیشنهاد می کند که ارتقاء هویت بزهکارانه ممکن است تحت تأثیر نمایش بزهکاران مشهور که در اذهان مردم حک شده و در زمان های مشخصی به علت شرایط مناسب قابل دسترسی باشد. این با مفهوم هویت های اجتماعی پیچیده که فرض می کند تغییرات زمینه ای اجتماعی فرد مانند تغییرات هویتی اجتماعی است سازگار است (دنیل بودوزک و هایلند^۲، ۲۰۱۱).

جرمن آر. کوچ و آلدن ای. روبرتس و دیگران دانشگاه تیچ (تگزاس) (۲۰۱۲) در مقاله ای با عنوان هنرنمایی روی بدن (تتو یا خالکوبی)، انحراف، و دانشجویان آمریکایی به بررسی رابطه ی بین هنرنمایی روی بدن (تتو و سوراخ کردن اعضای مختلف بدن) و انحراف می پردازند.

از تئوری خرده فرهنگ هویت استفاده می کند و نشان می دهد که با افزایش هنرنمایی در بدن افراد سطح بالاتری از رفتارهای بزهکارانه را گزارش می کنند این فرضیه روی ۱۷۵۳ دانشجوی آمریکایی آزمایش شد از آنها خواسته شد تا میزان هنرنمایی روی بدن و سوابق بزهکارانه خود را گزارش دهند. نتایج نشان داد که پاسخگویانی که بیشتر از ۴ مورد تتو روی بدن خود داشتند و همچنین بیشتر از ۷ مورد بدن خود را سوراخ کرده بودند بیشتر علاقه داشتند تا مصرف منظم ماری جوانا یا مصرف مواد غیر معمول یا دستگیری به خاطر جرایم، تقلب در کارهای دانشگاهی مصرف مشروبات و داشتن ارتباط جنسی با افراد بیشتری در طول زندگی شان را گزارش کنند (جرم آر. کوچ و آلدن ای. روبرتس^۳، ۲۰۱۲).

فرانک ام ویرمن و مک تلد هوا و ۲۰۱۲ در مقاله ای با عنوان همسالان و بزهکاری بین، ان و پسران: آیا تفاوت های جنسیتی بزهکاری با عامل همسالان توضیح داده می شود؟ تفاوت های جنسیتی بین همسالان و بزهکاری را بررسی می کنند. محقق میزان اثرات متفاوت همسالان بر روی بزهکاری، و پسر را تحلیل کرد، اطلاعات جمع آوری شده درباره ی همسالان عبارت بود از میزان بزهکاری همسالان، زمانی که با همسالان صرف می شود، فشار همسالان، ترکیب جنسی شبکه همسالان. نتایج نشان داد، اگر چه ویژگی های روابط همسالان در جنبه های مختلفی بین، و پسر متفاوت است ولی تأثیر همسالان بر رفتار بزهکارانه برای، و پسر قابل ملاحظه است به نظر می رسد بررسی متغیر همسالان بخش قابل توجهی از تفاوت های جنسیتی در رفتار بزهکارانه را توضیح می دهد (ویرمن و مچتلد^۴، ۲۰۱۲).

جامعه آماری و شیوه نمونه گیری و تعیین حجم نمونه

جامعه آماری این تحقیق کلیه نوجوانان مقطع دوره متوسطه دوم استان مازندران می باشند که تعداد آنها بر اساس آمار به دست آمده از اداره کل آموزش و پرورش استان مازندران ۱۰۹۵۲۵ نفر است.
- مرحله اول (پیش آزمون): آمار و اطلاعات مربوط به جامعه آماری استخراج و آزمون مقدماتی^۵، گرفته شده است.

^۱. Thessa M.L.Wong&Anne-Marie Slotboom

^۲. Daniel Boduzek&Philip Hyland

^۳. Jerome R.Koch & Alden E.Roberts

^۴. weerman & machteld

۱. برای برآورد تعداد دقیق نمونه آماری از جامعه مورد مطالعه (که در این تحقیق نوجوانان متوسطه دوم می باشند) و لزوم تعیین نتایج و یافته (داریم به همین دلیل تعداد دقیق نمونه بعد از اجرای آزمون مقدماتی مشخص شده Pilot Study های تحقیق، نیاز به اجرای آزمون مقدماتی) است.

- مرحله دوم (انتخاب تعداد نمونه کل): از نمونه گیری طبقه ای متناسب با حجم، برای افزایش دقت و قابلیت مقایسه بین نوع مدارس (دولتی، غیر دولتی و خاص) استفاده شده است. مطابق با نمونه گیری طبقه ای متناسب، تعداد نمونه در طبقات به کمک فرمول زیر بر اساس آمار و اطلاعات استخراج شده از جامعه آماری و آزمون مقدماتی انجام گرفته است.

$$n = \frac{\sum_{h=1}^l (W_h S_h)^2}{V \frac{1}{N} \sum_{h=1}^l W_h S_h}$$

که در آن:

h : اندیس طبقه

l : تعداد طبقه

N_h : تعداد افراد در طبقه h ام

S_h^2 : واریانس صفت مورد بررسی در طبقه h ام بر اساس نمونه مقدماتی

$$W_h = \frac{N_h}{N}$$

$$V = (\alpha y^-)$$

α : ضریب تغییرات مورد نظر برای صفت مورد بررسی (۰/۰۳)

y^- : میانگین صفت مورد بررسی بر اساس نمونه طبقاتی

- مرحله سوم (تعداد خوشه های نمونه): تعداد خوشه ها (مدارس) از طریق فرمول زیر محاسبه شده و انتخاب خوشه ها به روش نمونه گیری تصادفی ساده بوده است.

$$n = \frac{N t^2 S^2}{t^2 S^2 + N d^2}$$

که در آن:

N : حجم جامعه مورد بررسی

t : عدد مورد نظر در جدول به ازای ضریب اطمینان ۹۵ در صد

S^2 : واریانس متغیر مورد بررسی

d : دقت مطلوب احتمالی

مرحله چهارم (تعداد نوجوانان نمونه در هر خوشه): از تقسیم تعداد نمونه کل در مرحله دوم و تعداد خوشه های منتخب (کلاس ها) در مرحله سوم به دست می آید؛ و در نهایت دسترسی به نمونه ها از طریق روش نمونه گیری سیستماتیک بوده است.

آزمون پرسشنامه (pre - test):

بعد از انجام مطالعات پیشین و مشخص شدن متغیرهای اثر گذار بر متغیر وابسته، پرسشنامه ی مقدماتی تدوین شد. پرسشنامه قبل از اینکه حالت نهایی پیدا کند، مورد آزمون پیشین pre - test قرار گرفت. در آزمون اعتبار از اعتبار صوری استفاده شد و پرسشنامه به تعدادی از داوران داده شد و بعد از بررسی و تصحیح پرسشنامه نهایی تنظیم واطلاعات مورد نظر جمع آوری شد.

متغیر، رفتارهای بزهکارانه:

برای تعیین شاخص رفتارهای بزهکارانه لیستی از افراد که شامل مدیر، معاون، مشاور، مربی پرورشی، معلم، خدمتکار دبیرستان و والدین دانش آموزان بودند به تعداد ۱۰۰ نفر مشخص شد. از تک افراد نامبرده خواسته شد مهم ترین رفتارهای بزهکارانه دانش آموزان در سال تحصیلی جدید را به ترتیب اولویت یادداشت کنند. بعد از جمع آوری نتایج و دسته بندی رفتارهای بزهکارانه مهم ترین رفتارهای بزهکارانه ها استخراج و به صورت پرسشنامه درآمد.

گویه ها و جملاتی که برای سنجش رفتارهای بزهکارانه استفاده شد، شامل موارد زیر می باشد:

اکثر آدم ها دوست دارند هرکاری را یکبار هم که شده تجربه کنند مثلاً سیگار یا قلیان بکشند و سر به سر پسر ها بگذارند، شما چطور؟

بعضی از مردم فکر می کنند اگر آدم قبل ازدواج یک دوست پسر داشته باشد برای زندگی آینده اش خوب است، شما چطور؟

در زندگی تا چه اندازه دروغ می گوئید؟

الان در جامعه فیلم های غیرمجاز خیلی فراوان شده و اکثراً می بینند، شما چطور؟

بعضی ها اعتقاد دارند وقتی دوست پسر یا نامزدشان با دختر دیگری ارتباط دارد آنها هم باید با پسر دیگری ارتباط داشته باشند، نظر شما چیست؟

اگر شرایطی فراهم شود که شما بتوانید سیگار و قلیان بکشید؟ این کار را انجام می دهید؟

بعضی ها معتقدند اگر یک جوان نتواند مسایل جنسی خود را بصورت شرعی حل کند مجبور است که دست به کارهای غیر شرعی بزند، نظر شما چیست؟

گاهی اوقات پیش می آید که آدم از سر بچگی چیزی که مال دیگران است را برمی دارد، آیا برای شما هم پیش آمده؟

از برنامه های ماهواره شما ترجیح می دهید کدام شبکه و چه برنامه ای را نگاه کنید؟

اگر وارد اینترنت شوید معمولاً از چه سایت هایی دیدن می کنید؟

اگر بفهمید که یکی از دوستان شما روابط نامشروع با کسی دارد شما چه عکس العملی از خود نشان می دهید؟

گاهی اوقات چون آدم برای انتقام زورش به مدیر و معاون نمی رسد مجبور می شود وسایل مدرسه را خراب کند، آیا برای شما هم پیش آمده؟

بعضی ها اعتقاد دارند اگر شرایط ازدواج و ارتباط با جنس مخالف فراهم نشود بهترین راه برای ارضای میل جنسی خود ارضایی هست. نظر شما چیست؟

بعضی ها معتقدند تنها راه رهایی از مشکلات خودکشی است. نظر شما چیست؟

بعضی ها عقیده دارند دانش آموزان به جای درس خواندن اغلب فکر و ذهنشان مشغول جنس مخالف، مد لباس، آرایش صورت است؟ نظر شما چیست؟

امروزه خیلی ها دنبال عمل های زیبایی(بینی، لب، گونه و...)و تتوی ابرو و بدن هستند اگر شما شرایط مناسب باشد حاضرید از این عمل ها روی بدن خود انجام دهید؟

آیا تا به حال پیش آمده که شما به یک مهمانی بروید و یک نفر در آنجا مواد مخدر مصرف نماید یا مشروبات الکلی بنوشد؟

گاهی اوقات پیش می آید که آدم در یک جمع دوستانه قرار می گیرد و دوستان به آدم سیگار و مشروب تعارف می کنند آیا برای شما پیش آمده؟

همچنین از افراد پرسیده شد در طول روز ها و ماه های قبل چقدر از رفتارهای زیر را انجام داده اید؟ رعایت حقوق دیگران، آرایش کردن (غیرمتعارف)، ایجاد مزاحمت برای دیگران، رعایت نکردن قوانین مدرسه، ارتباط باجنس مخالف، مشاجره و دعوا با دیگران، آوردن تلفن همراه (موبایل) به مدرسه، گوش نکردن به حرف های مدیر، معاون و معلم، احساس تنفر از سخت گیری والدین، پوشیدن لباس های خلاف مقررات مدرسه، دیرآمدن به مدرسه، کتک کاری، احساس تنفر از سخت گیری مدیر، معاون و معلم، احترام به بزرگ ترها، استفاده از وسایلی که از نظر مدرسه مجاز نیست (گیره مو، انگشتر، گردنبند و...)، توهین به مدیر، معاون و معلم، ریختن آشغال در مدرسه، عصبانی شدن و فحش دادن، کشیدن سیگار و قلیان، دروغ، غیبت دیگران، گوش نکردن به حرف های پدر و مادر، تغلب در امتحان، پوشیدن لباس هایی که از نظر والدین تان مناسب نیست، دیر رفتن به خانه، خراب کردن وسایل مدرسه. در این پژوهش از شاخص های چولگی و کشیدگی برای بررسی توزیع نرمال متغیر رفتارهای بزهکارانه، استفاده گردید که نتایج آن در جدول زیر آمده است:

جدول شماره ۱. میزان چولگی و کشیدگی متغیر رفتارهای بزهکارانه
Kurtosis Skewness نام متغیر

کشیدگی	چولگی	نام متغیر
۱,۳۵۵	-۰,۶۴۷	رفتارهای بزهکارانه

همان طور که ملاحظه می گردد، چون میزان چولگی متغیر رفتارهای بزهکارانه کمتر از ۲ و میزان کشیدگی آن کمتر از ۷ بوده است، لذا توزیع داده های متغیر رفتارهای بزهکارانه نرمال بوده است.

جدول شماره ۲. آزمون تفاوت میانگین میزان رفتارهای بزهکارانه بر حسب جنسیت

میزان استرس		مقوله	تفاوت
T	Mean		
		دختر	۱/۱۱
	۱/۰۹	پسر	۱/۴۲
Sig = ۰/۴۳			

نتایج آزمون تفاوت میانگین ها در جدول ۴-۱۱ بیانگر آنست که آزمون تفاوت میانگین میزان رفتارهای بزهکارانه بر حسب جنسیت معنادار نمی باشد؛ به عبارت دیگر، بین دختران و پسران از لحاظ میانگین میزان رفتارهای بزهکارانه تفاوت معنی داری وجود ندارد. هر چند به لحاظ عددی مقدار عدد نمره پسران بیشتر از دختران می باشد.

جدول شماره ۳. آزمون کمو و بارتلت

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling			۰/۹۳۸
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	۴۲۷۶/۵۱۱	
	df	۴۹۶	
	Sig	۰/۰۰۰	

جدول فوق KMo و Bartlett را نشان می دهد. مقدار KMo ۰/۹۳۸ است که بطور نسبتاً قوی داده ها را جهت تحلیل عاملی تأیید می کند. آزمون بارتلت نیز با سطح Sig= 0/000 معنی دار است.

جدول شماره ۴. کل واریانس تبیین شده

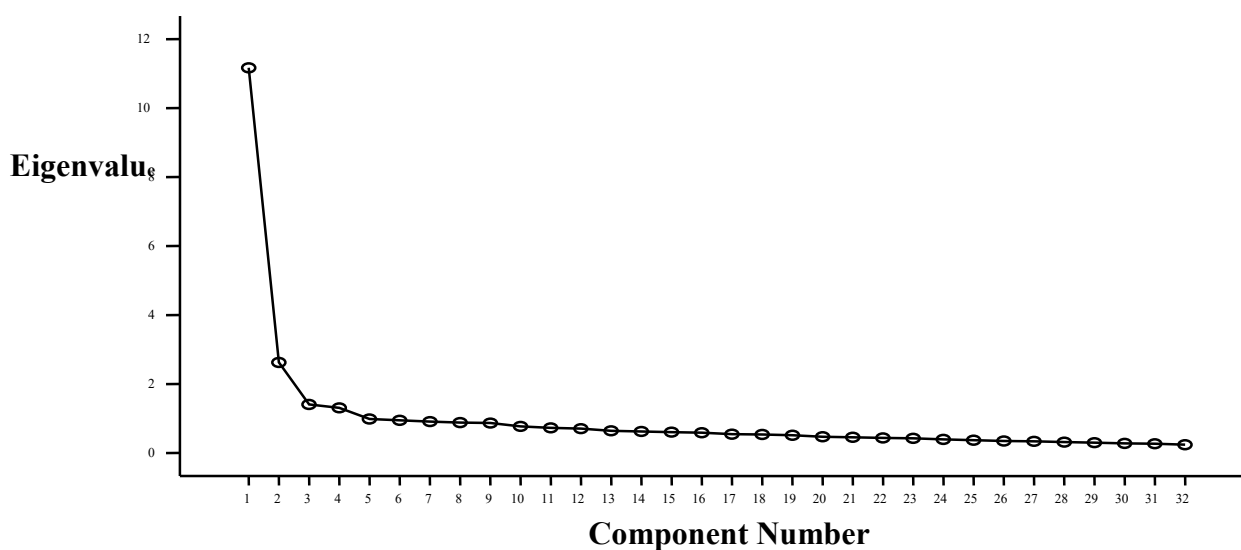
عامل	مقادیر ویژه اولیه	مجموع مجذورات بارهای عاملی	مجموع مجذورات بارهای عاملی	مجموع مجذورات بارهای عاملی	مجموع مجذورات بارهای عاملی	مجموع مجذورات بارهای عاملی	مجموع مجذورات بارهای عاملی	مجموع مجذورات بارهای عاملی	مجموع مجذورات بارهای عاملی
		استخراج شده	چرخش یافته						
کل	درصد	درصد	درصد	کل	درصد	درصد	درصد	کل	درصد
واریانس	تجمعی	واریانس	تجمعی	واریانس	تجمعی	واریانس	تجمعی	واریانس	تجمعی
۱	۱۱/۱۶۶	۳۴/۸۹۳	۳۴/۸۹۳	۱۱/۱۶۶	۳۴/۸۹۳	۳۴/۸۹۳	۳۴/۸۹۳	۷/۳۳۸	۲۲/۹۳۲
۲	۲/۶۲۶	۸/۲۰۵	۴۳/۰۹۸	۲/۶۲۶	۴۳/۰۹۸	۸/۲۰۵	۴۳/۰۹۸	۳/۲۳۹	۳۳/۰۵۳
۳	۱/۴۰۷	۴/۳۹۷	۴۷/۴۹۵	۱/۴۰۷	۴۷/۴۹۵	۴/۳۹۷	۴۷/۴۹۵	۳/۱۸۹	۴۳/۰۱۹
۴	۱/۳۰۹	۴/۰۸۹	۵۱/۵۸۴	۱/۳۰۹	۵۱/۵۸۴	۴/۰۸۹	۵۱/۵۸۴	۲/۷۴۱	۵۱/۵۸۴
۵	۰/۹۸۶	۳/۰۸۲	۵۴/۶۶۶						

۶	۰/۹۴۶	۲/۹۵۸	۵۷/۶۲۴
۷	۰/۹۱۱	۲/۸۴۷	۶۰/۴۷۱
۸	۰/۸۸۱	۲/۷۵۴	۶۳/۲۲۵
۹	۰/۸۶۹	۲/۷۱۵	۶۵/۹۴۰
۱۰	۰/۷۷۱	۲/۴۰۹	۶۸/۳۴۹
۱۱	۰/۷۲۸	۲/۲۷۴	۷۰/۶۲۲
۱۲	۰/۷۰۶	۲/۲۰۵	۷۲/۸۲۷
۱۳	۰/۶۴۳	۲/۰۱۰	۷۴/۸۳۷
۱۴	۰/۶۲۳	۱/۹۴۸	۷۶/۷۸۵
۱۵	۰/۶۰۴	۱/۸۸۸	۷۸/۶۷۳
۱۶	۰/۵۸۷	۱/۸۳۵	۸۰/۵۰۸
۱۷	۰/۵۴۵	۱/۷۰۳	۸۲/۲۱۱
۱۸	۰/۵۳۶	۱/۶۷۴	۸۳/۸۸۴
۱۹	۰/۵۱۵	۱/۶۱۰	۸۵/۴۹۵
۲۰	۰/۴۷۰	۱/۴۶۸	۸۶/۹۶۳
۲۱	۰/۴۵۵	۱/۴۲۲	۸۸/۳۸۴
۲۲	۰/۴۳۷	۱/۳۶۵	۸۹/۷۴۹
۲۳	۰/۴۲۵	۱/۳۲۸	۹۱/۰۷۷
۲۴	۰/۳۹۵	۱/۲۳۵	۹۲/۳۱۲
۲۵	۰/۳۷۱	۱/۱۵۸	۹۳/۴۷۰
۲۶	۰/۳۴۷	۱/۰۸۴	۹۴/۵۵۴
۲۷	۰/۳۳۹	۱/۰۵۹	۹۵/۶۱۳

۲۸	۰/۳۱۶	۰/۹۳۶	۹۶/۶۰۱
۲۹	۰/۳۰۰	۰/۹۳۶	۹۷/۵۳۷
۳۰	۰/۲۷۹	۰/۸۷۱	۹۸/۴۰۸
۳۱	۰/۲۶۹	۰/۸۳۹	۹۹/۲۴۸
۳۲	۰/۲۴۱	۰/۷۵۲	۱۰۰/۰۰۰

در جدول فوق، بر اساس معیار کیزر، تنها عامل هایی انتخاب می شوند که مقدار ویژه آن ها بالاتر از یک باشد. در این جدول ۴ عامل دارای مقدار ویژه بالاتر از یک هستند، این عامل ها مجموعاً ۵۱/۵۸۴ درصد واریانس کل متغیرها را تبیین می کنند. عامل اول ۲۲/۹۳۲، عامل دوم ۱۰/۱۲۱، عامل سوم ۹/۹۶۶ و عامل چهارم ۸/۵۶۵ درصد از کل واریانس متغیرها را تبیین می کنند.

Scree Plot

نمودار شماره ۱. نمودار آزمون صخره ای

نمودار فوق نشان می دهد فقط چهار عامل اول از مقادیر ویژه ی قابل قبولی (بالاتر از یک) برخوردار هستند.

جدول شماره ۵. بار عاملی استاندارد شده و سطح معناداری آزمون بین سوالات و متغیرهای مکنون

متغیرها	نماد سوالات پرسشنامه / گویه ها	مقدار بار عاملی	مقدار	مقدار ضریب	نتیجه
				تعیین	

استاندارد شده				t	
توهین به مدیر، معاون و معلم	۰,۷۲	۱۴,۴۹	۰,۵۲	مطلوب	
کتک کاری	۰,۷۲	۱۴,۵۰	۰,۵۲	مطلوب	
گوش نکردن به حرف های مدیر،معاون و معلم	۰,۷۵	۱۴,۹۷	۰,۵۶	مطلوب	
ریختن آشغال در مدرسه	۰,۷۵	۱۵,۲۲	۰,۵۶	مطلوب	
خراب کردن وسایل مدرسه	۰,۷۴	۱۴,۹۲	۰,۵۵	مطلوب	
رعایت نکردن قوانین مدرسه	۰,۷۷	۱۵,۹۲	۰,۶۰	مطلوب	
احساس تنفر از سخت گیری مدیر، معاون و معلم	۰,۸۰	۱۶,۳۸	۰,۶۴	مطلوب	
آوردن تلفن همراه(موبایل) به مدرسه	۰,۴۳	۷,۷۳	۰,۱۸	مطلوب	
ایجاد مزاحمت برای دیگران	۰,۴۹	۹,۰۵	۰,۲۴	مطلوب	
کشیدن سیگار	۰,۶۵	۱۲,۴۶	۰,۴۲	مطلوب	
ارتباط با جنس مخالف	۰,۶۹	۱۳,۷۲	۰,۴۸	مطلوب	
پوشیدن لباس های خلاف مقررات مدرسه	۰,۵۹	۱۱,۱۰	۰,۳۵	مطلوب	
احساس تنفر از سخت گیری والدین	۰,۷۱	۱۴,۲۱	۰,۵۱	مطلوب	
مشاجره و دعوا با دیگران	۰,۶۸	۱۳,۳۴	۰,۴۶	مطلوب	
عصبانی شدن	۰,۴۵	۸,۲۲	۰,۲۱	مطلوب	
تقلب در امتحان	۰,۷۶	۱۵,۵۱	۰,۵۸	مطلوب	
دیر آمدن به مدرسه	۰,۷۴	۱۵,۱۲	۰,۵۵	مطلوب	
غیبت دیگران	۰,۷۶	۱۵,۵۹	۰,۵۵	مطلوب	
گوش نکردن به حرف های پدر و مادر	۰,۶۷	۱۳,۰۸	۰,۴۵	مطلوب	
دروغ	۰,۶۰	۱۱,۴۹	۰,۳۷	مطلوب	

پوشیدن لباس هایی که از نظر والدین مناسب نیست	۰,۵۷	۱۰,۷۹	۰,۳۳	مطلوب
خیانت	۰,۶۶	۱۲,۷۳	۰,۴۳	مطلوب
خود ارضایی	۰,۶۹	۱۳,۰۴	۰,۴۷	مطلوب
کشیدن قلیان	۰,۷۸	۱۵,۴۵	۰,۶۰	مطلوب
افکار خودکشی	۰,۷۰	۱۳,۴۵	۰,۴۹	مطلوب
انتقام غیرمستقیم	۰,۶۳	۱۱,۷۸	۰,۴۰	مطلوب
ارتباط نامشروع	۰,۵۸	۱۰,۵۸	۰,۳۴	مطلوب
ورود به سایت های غیرمجاز	۰,۴۸	۸,۵۰	۰,۲۳	مطلوب
دیدن فیلم های غیرمجاز	۰,۵۵	۹,۹۵	۰,۳۰	مطلوب
فحاشی	۰,۵۴	۹,۹۶	۰,۲۹	مطلوب
جراحی های زیبایی (غیر ضروری)	۰,۶۵	۱۲,۵۰	۰,۴۲	مطلوب
آرایش کردن (غیر متعارف)	۰,۷۳	۱۴,۷۳	۰,۵۴	مطلوب

جدول شماره ۶. ماتریس مولفه ها پس از چرخش

نوع رفتارهای بزهکارانه	عامل اول	عامل دوم	عامل سوم	عامل چهارم
توهین به مدیر، معاون و معلم	۰,۷۲			
کنتک کاری	۰,۷۲			
گوش نکردن به حرف های مدیر، معاون و معلم	۰,۷۵			
ریختن آشغال در مدرسه	۰,۷۵			
خراب کردن وسایل مدرسه	۰,۷۴			
رعایت نکردن قوانین مدرسه	۰,۷۷			
احساس تنفر از سخت گیری مدیر، معاون و معلم	۰,۸۰			
آوردن تلفن همراه (موبایل) به مدرسه	۰,۴۳			

ایجاد مزاحمت برای دیگران	۰,۴۹
کشیدن سیگار	۰,۶۵
ارتباط با جنس مخالف	۰,۶۹
پوشیدن لباس های خلاف مقررات مدرسه	۰,۵۹
احساس تنفر از سخت گیری والدین	۰,۷۱
مشاجره و دعوا با دیگران	۰,۶۸
عصبانی شدن	۰,۴۵
تقلب در امتحان	۰,۷۶
دیر آمدن به مدرسه	۰,۷۴
غیبت دیگران	۰,۷۴
گوش نکردن به حرف های پدر و مادر	۰,۷۶
دروغ	۰,۶۷
پوشیدن لباس هایی که از نظر والدین مناسب نیست	۰,۶۰
خیانت	۰,۶۶
خود ارضایی	۰,۶۹
کشیدن قلیان	۰,۷۸
افکار خودکشی	۰,۷۰
انتقام غیرمستقیم	۰,۶۳
ارتباط نامشروع	۰,۵۸
ورود به سایت های غیرمجاز	۰,۴۸
دیدن فیلم های غیرمجاز	۰,۵۵
فحاشی	۰,۵۴
جراحی های زیبایی (غیر ضروری)	۰,۶۵
آرایش کردن (غیر متعارف)	۰,۷۳

جدول فوق بعد از چرخش با روش واریماکس وبه شکل مرتب شده است. در این جدول بارهای عاملی نشان می دهند که هر عامل شامل کدام متغیرهاست که بر اساس معنای آنها نامگذاری می شود.

عامل اول شامل: توهین به مدیر، معاون و معلم، کتک کاری، گوش نکردن به حرف های مدیر، معاون و معلم، ریختن آشغال در مدرسه، خراب کردن وسایل مدرسه، رعایت نکردن قوانین مدرسه، احساس تنفر از سخت گیری مدیر، معاون و معلم، آوردن تلفن همراه به مدرسه، ایجاد مزاحمت برای دیگران، کشیدن سیگار، دزدی، پوشیدن لباس های خلاف مقررات مدرسه، احساس تنفر از سخت گیری والدین، مشاجره و دعوا با دیگران، عصبانی شدن، تغلب در امتحان، دیر آمدن به مدرسه. با مقایسه متغیرهای این عامل می توان گفت که وجه مشترک این متغیرها این است که خلاف مقررات رسمی مدرسه است و برای این نوع از هنجارها می توان واژه قانون اجتماعی را به کاربرد.

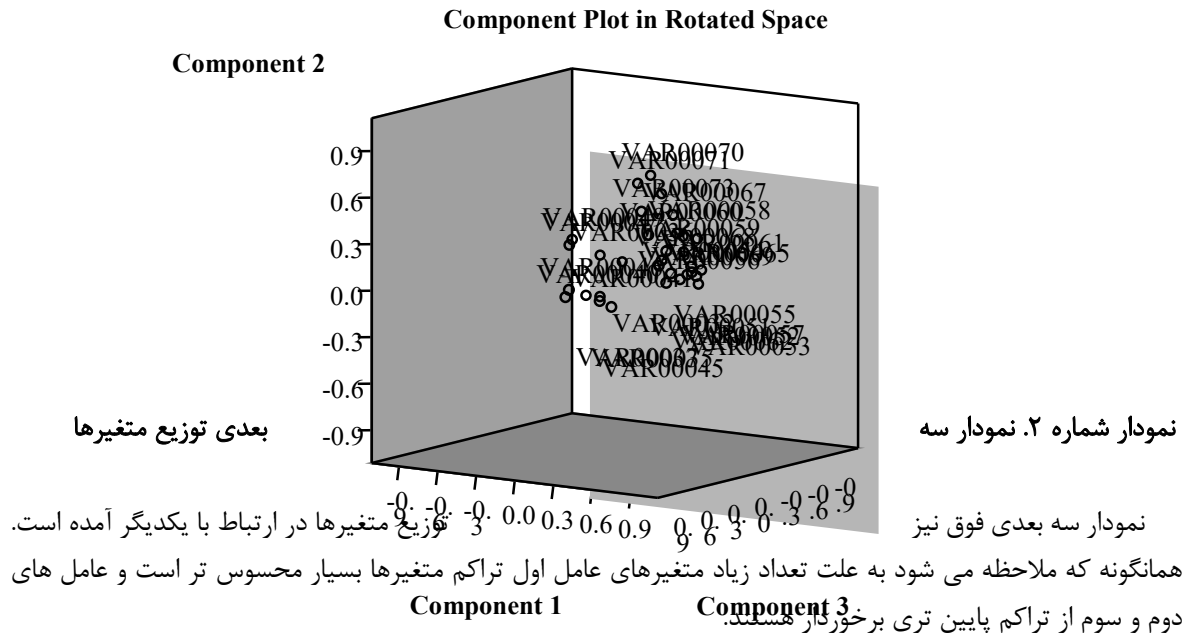
قوانین اجتماعی به هنجارهایی گفته می شود که جامعه با خواست یا آگاهی به وجود می آورد و برای نقض آن کیفری پیش بینی می کند. (آگبرن، ۱۳۸۰: ۱۶۹). (رفتارهای بزهکارانه قانونی) (قانون مدرسه).

عامل دوم شامل: غیبت دیگران، گوش نکردن به حرف های پدر و مادر، دروغ، پوشیدن لباس هایی که از نظر والدین مناسب نیست. وجه مشترک این رفتارهای بزهکارانه این است که اعمال خلاف اخلاق اجتماعی اند. درعین اینکه ناپسند هستند در تعلیم دینی هم بسیار نهی شده اند. (رفتارهای بزهکارانه اخلاقی عادی شده).

عامل سوم شامل: خیانت، خود ارضایی، کشیدن قلیان، افکار خودکشی، انتقام غیر مستقیم و ارتباط نامشروع. هنجارهایی که در اینجا مورد نقض قرار گرفته اند جزء رسوم اخلاقی هستند رسوم اخلاقی به هنجارهای مهمی گفته می شود که جامعه نقض آنها را سخت ناپسند می داند (آگبرن، ۱۳۸۰: ۱۶۹).

مانند مورد دوم اما فرقی با مورد دوم در این است که افرادی که مرتکب آنها شوند مورد مجازات قرار می گیرند ولی در مورد دوم آنقدر در جامعه اتفاق می افتد که برای همگان عادی شده اند. دومی را رفتارهای بزهکارانه اخلاقی عادی شده و سومی را رفتارهای بزهکارانه اخلاقی می نامیم. (رفتارهای بزهکارانه اخلاقی).

عامل چهارم شامل: ورود به سایت های غیرمجاز، دیدن فیلم های غیرمجاز، فحاشی، آرایش کردن (غیر متعارف)، جراحی های زیبایی (غیر ضروری). وجه مشترک این رفتارهای بزهکارانه نقض هنجارهای اخلاقی در درون خانواده است. فرق آن با عامل دوم در این است که در صد تخریب نقض این هنجارها به مراتب بیشتر از مورد دومی است. پس عامل دومی و چهارمی هر دو رسوم اخلاقی عادی شده محسوب می شود ولی چهارمی از نظر شدت آسیب رسانی به افراد با عامل دوم تفاوت دارد و می توان آن را رفتارهای بزهکارانه عادی شده جدید نام گذاری کرد. (رفتارهای بزهکارانه عادی شده جدید).

جدول شماره ۷. نتایج شاخص های برازش مدل های تحلیل عاملی اکتشافی

شاخص های بررسی شده	میزان استاندارد	مقدار برآورد شده در مدل اندازه گیری
نسبت مجذور خی به درجه آزادی (χ^2/df)	کمتر از ۳	۲,۵۲
جذر برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA)	کمتر از ۰,۰۸	۰,۰۷
شاخص نرم شده برازندگی (NFI)	بیشتر از ۰,۹	۰,۹۲
برآزش هنجار نشده (NNFI)	بیشتر از ۰,۹	۰,۹۵
شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)	بیشتر از ۰,۹	۰,۹۵
برآزش فزاینده (IFI)	بیشتر از ۰,۹	۰,۹۵
شاخص نکویی برازش (GFI)	بیشتر از ۰,۸	۰,۷۳

همانطور که در جدول ۴-۲۰ ملاحظه می شود، مقدار کای دو به درجه آزادی ۲,۵۲ و کمتر از ۳ است. همچنین مقدار جذر برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA) برابر با ۰,۰۷ و کوچکتر از ۰,۰۸ است. همچنین شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)، شاخص برازندگی افزایشی (IFI) و شاخص برازندگی هنجار شده (NFI) همگی بیشتر از ۰,۹ محاسبه شده است.

همچنین شاخص نیکویی برازش (GFI) برابر با ۰,۷۳ و نزدیک به ۰,۸ بوده و در حد مطلوب می باشد. بنابراین در حالت کلی و با توجه به شاخص های محاسبه شده می توان برازش مطلوب مدل را نتیجه گرفت.

نتیجه: تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که میزان بارعاملی بین سوالات پرسشنامه و متغیرهای مکنون مربوط به خود بلحاظ آماری معنادار بوده و نیاز به حذف یا تغییر در سوالات پرسشنامه وجود ندارد. همچنین نتایج شاخص های برازش مدل و همچنین مقدار آلفای کرونباخ در سطح مطلوب و قابل استنادی قرار دارد. بنابراین با توجه به داده های جمع آوری شده و با احتمال ۹۵ درصد می توان اظهار نظر کرد که سوالات پرسشنامه در واقع همان چیزی را می سنجد که مد نظر ما می باشد.

بحث و نتیجه

تغییرات به وقوع پیوسته در دهه های اخیر، نشان از تحول اساسی در ساختار نظام ارزشی جامعه می دهد. تحولاتی که چه بخواهیم و چه نخواهیم با نظم سنتی پیشین در تقابل است.

امروزه با تشدید فرآیندهای جهانی شدن و پیامدهای فرهنگی- اجتماعی آن، به ویژه مصرف گرایی، تکثر جوامع و به تبع آن آسیب های اجتماعی از قبیل افسردگی و اعتیاد، جرم و بزهکاری، جنایت و شورش های اجتماعی، بیکاری و اوقات فراغت، مشکل در ازدواج، کنکور و... نوجوانان به موضوع سیاست های اجتماعی مبدل شده اند. نوجوانان به عنوان یکی از مهمترین

گروه های سنی، تنها افرادی نیستند که در معرض فرآیندهای متفاوت توسعه اجتماعی قرار گرفته اند، بلکه آنها به شیوه های متفاوت از سایر گروه های سنی به این رویدادها واکنش نشان داده اند.

از آن جا که هدف این پژوهش ساخت و هنجار یابی پرسشنامه رفتارهای بزهکارانه در میان کلیه نوجوانان دانش آموز مقطع دوره متوسطه دوم استان مازندران بوده است. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی به روش مؤلفه های اصلی و چرخش متعامد از نوع واریماکس، نشان دهنده اعتبار این مقیاس و همچنین، بیانگر چندبعدی بودن این سازه در بین دانش آموزان است. ابعاد رفتار بزهکارانه از چهار عامل تخلف مدرسه ای، رفتارهای بزهکارانه فرهنگی عادی شده، رفتارهای بزهکارانه اخلاقی، رفتارهای بزهکارانه عادی شده نو ظهور، تشکیل شده است که در مجموع، این ابعاد بیش از ۵۸ درصد از واریانس کل مقیاس رفتار بزهکارانه را تبیین کرده اند.

طبق نتایج تحلیل عاملی اکتشافی با اطلاعات گردآوری شده به صورت نسبتاً خوبی برازش داشته اند. برای بررسی پایایی مقیاس رفتار بزهکارانه نیز از روش آلفای کرونباخ برای کل مقیاس و زیرمقیاس ها استفاده شده است. نتایج نشان می دهد آلفای کل مقیاس رفتار بزهکارانه ۰/۸۹ و آلفای زیرمقیاس های رفتار بزهکارانه هم به میزان مطلوبی به دست آمده است و این امر، پایایی مطلوب مقیاس کل رفتار بزهکارانه و زیرمقیاس های آن را نشان می دهد.

به طور کلی باتوجه به نتایج حاصل شده، به دست آوردن اعتبار و روایی مطلوب از مقیاس رفتار بزهکارانه آینده نگر، این مطلب را تأیید می کند که در میان دانش آموزان، با در نظر گرفتن بستر اجتماعی و فرهنگی جامعه ما این مقیاس را باید به کمک ابعاد هفت گانه به کار برد. درواقع، در این مقیاس سعی شده است به جز معرفی مقیاس جدیدتر رفتار بزهکارانه آینده نگر، وضعیت اجتماعی و فرهنگی جامعه محل پژوهش نیز دیده شود و سئوالات و گویه هایی مطرح بشوند که ضمن وفاداری به منطق روش های علمی با فضای فرهنگی و محیط فرهنگی جامعه مدنظر متناسب باشند. باتوجه به نتایج پژوهش، ابزار رفتار بزهکارانه آینده نگر، ابزاری معتبر و پایاست و برای استفاده و کاربرد در جامعه پژوهش مدنظر، به اندازه کافی اعتبار و پایایی دارد. گفتنی است در این پژوهش ابزار ساخته شده برای سنجش رفتار بزهکارانه و آزمون و ارزیابی اعتبار و پایایی آن، پژوهش محدود به گروه سنی کمتر از ۱۸ سال بوده است و یافته های آن به همین گروه تعمیم داده می شوند؛ بنابراین، باید تأکید کرد که مفهوم رفتار بزهکارانه معطوف به تخلفات افراد کمتر از ۱۸ ساله است و این مقیاس نیز عمدتاً در دامنه سنی کمتر از ۱۸ سال کاربرد دارد.

عدم تفاوت در ناهنجاری دختران و پسران نشان می دهد که این ناهنجاری در هر دو گروه بالاست که این نتیجه علی رغم تصور رایج مبنی بر وجود ناهنجاری بیشتر میان پسران می باشد. این امر نیازمند توجه برابر به هر دو جنس می باشد.

۱. افزایش ارتباطات والدین با مدارس دانش آموزان و مطلع بودن از وضعیت تحصیلی و انضباطی دانش آموز بر سرمایه اجتماعی آنها می افزاید. در این رابطه، نظام آموزشی می تواند با تقویت نقش انجمن اولیاء و مربیان، ایجاد گروه های کاری انجمن اولیاء و مربیان در آموزشگاه، تشکیل هسته های تربیتی متشکل از مربی، مشاور، اولیاء و دانش آموزان بستر سازی برای ارائه تمام نظرات در حوزه های گوناگون توسط دانش آموزان در حضور اولیاء و مربیان می تواند مؤثر باشد (تقویت سرمایه اجتماعی).

۲. فرهنگ سازی برای حفاظت از منابع طبیعی و زیست محیطی که به صورت گروه هایی در قالب گروه هایی مثل پیام آوران محیط زیست، تشکیل گروه های اجتماعی (مثل طلایه داران تربیت)، گروه های ورزشی (مثل دوستان نشاط و آرامش).

۳. چون مرحله جوانی مرحله فوران انرژی در دوره زندگی است می تواند بحران ساز شود، بهتر است شرایطی ایجاد گردد که بدون اجبار دانش آموزان در این دوره ی زندگی انرژی خود را در مسیر لذت های حقیقی صرف نماید مثل تقویت حس مشارکت جویی.

۴. برگزاری کلاس های آموزشی خانواده برای خانواده ها تحت عناوین مختلف برای عقلانی کردن روش زندگی و کم کردن توقعات در زندگی که درصد بیشتری از علت طلاق و مشکلات دیگر خانوادگی به خود اختصاص می دهد این می تواند در پایداری خانواده نقش کلیدی داشته باشد و پایداری خانواده با دیگر شاخصه های خوب خود مزید علتی بر افزایش سرمایه اجتماعی خانواده می شود.

۵. توضیح و تبیین مضرات دخانیات، مواد مخدر و مشروبات الکلی به روش های محکم متقن که از ارتکاب به رفتار بزهکارانه جلوگیری می کند.

۶. ترغیب دانش آموزان برای یادگیری فن و مهارت در کنار درس برای افزایش عملکرد اقتصادی که باعث تبدیل آنها به افراد مؤثر در جامعه و در نهایت افزایش سرمایه اجتماعی و رفاه می شود.

۷. محرومیت اجتماعی یکی از دلایل ایجاد عقده های روانی و گرایش به بزه است که برنامه ریزان آموزشی و تربیتی و خانواده ها با برنامه ریزی برای حضور در گروه های مفید اجتماعی از آسیب های وارده جلوگیری می کنند.

۸. با توجه به این که سرمایه اجتماعی افرادی که خانوار زیاد آنها است نسبت به سایر گروه های کم ارزیابی شده در محیط هایی مثل جامعه آماری ما فرزندان این خانواده ها را برای جلوگیری از ترک تحصیل که می تواند فرد را به سوی رفتار بزهکارانه سوق دهد، در مراکز فنی و حرفه ای آموزشگاه های شبانه روزی جذب و در گام بعدی با تبلیغات و فرهنگ سازی پیام فرزند کمتر زندگی بهتر را نهادینه نماید.

۹. یکی از عوامل شکاف طبقاتی است که در مدارس نمودار است برنامه ریزان تعلیم و تربیت با برنامه های خوب و مدون از این تقسیم بندی در مدارس جلوگیری نمایند و یا فضای رقابتی سالم را به وجود آورند. تا در طبقات پایین عقده های مخرب به وجود نیایند که خود عامل فرسایش سرمایه اجتماعی و گرایش به رفتار بزهکارانه بوده است.

پیشنهادهای پژوهشی

نتایج این پژوهش با محدودیت هایی همراه بوده است. به منظور سنجش دقیقتر ناهنجاری های رفتاری نوجوانان بهتر بود سؤالات بیشتری در مورد برخی دیگر از انواع ناهنجاری های نوجوان پرسیده شود که با توجه به اینکه پرسش نامه توسط دانش آموزان پُر می گردید و یک سری محدودیت های قانونی و اخلاقی وجود داشت این امر میسر نگردید. تحقیق انجام گرفته در بین دانش آموزان بوده است که در مدرسه مشغول به تحصیل بودند به عبارتی تحقیق به نوعی مدرسه محور بوده و به این دلیل جامعه آماری نوجوانانی را که درس نمی خوانند را شامل نمی شود.

به دلیل حساسیت موضوع، سنجش آن در سطح جامعه نیازمند دقت نظر در طراحی سؤالات و جلب اعتماد پاسخگو هنگام پاسخگویی به سؤالات است. از این رو شاید بتوان گفت که استفاده از روش تحقیق کیفی در این زمینه خالی از فایده نباشد.

در زمینه رفتارهای نابهنجار دانش آموزان باید دقت زیادی صورت گیرد که انگ زنی رواج پیدا نکند زیرا بسیاری از رفتارهای نابهنجار دانش آموزان نوعی شیطنت نوجوانی است.

فهرست کتابها:

- ۱- آگبرن، ویلیام فیلدینگ، نیم کف، مایر فرانسیس. (۱۳۵۳)، «زمینه جامعه‌شناسی»، مترجم امیر حسین آریانپور، تهران، انتشارات نگاه.
- ۲- آزاد ارمکی، تقی. (۱۳۷۷)، «بررسی مسائل اجتماعی»، نشر جهاد.
- ۳- ابوالحسن تنهایی، حسین. (۱۳۷۲)، «درآمدی بر مکاتب و نظریه های جامعه شناسی»، نشرمرندیر.
- ۴- احمدی، حبیب. (۱۳۸۴)، «جامعه شناسی انحرافات»، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی.
- ۵- احمدی، حبیب. (۱۳۷۷)، «نظریه های انحرافات اجتماعی»، شیراز، انتشارات زر.
- ۶- بیرو، آلن. (۱۳۶۷)، «فرهنگ علوم اجتماعی»، ترجمه: باقر ساروخانی، تهران، انتشارات کیهان.
- ۷- بیکر، ترزال. (۱۳۷۷)، «نحوه انجام تحقیقات اجتماعی»، ترجمه هوشنگ نایی، انتشارات روش.
- ۸- بی، ارل. (۱۳۹۷)، «روش های تحقیق در علوم اجتماعی»، مترجم رضا فاضل، تهران، ج اول، انتشارات سمت.
- ۹- پیکا، ژ. (۱۳۷۰)، «جرم شناسی»، مترجم علی حسین نجفی ابرند آبادی، تهران، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
- ۱۰- تقوی، نعمت الله. (۱۳۷۲)، «مبانی جمعیت شناسی»، چاپ دوم، انتشارات نیا.
- ۱۱- حبیب پور، صفری، کرم، رضا. (۱۳۹۰)، «راهنمای جامع کاربرد Spss در تحقیقات پیمایشی»، تهران، لویه، متفکران.
- ۱۲- دورکیم، امیل. (۱۳۶۹)، «تقسیم کار اجتماعی»، ترجمه باقر پرهام، بابل، ناشر کتابسرای بابل.
- ۱۳- دورکیم، امیل. (۱۳۸۳)، «قواعد روش جامعه شناسی»، ترجمه علی محمد کاردان، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- ۱۴- دواس، دی. ای. (۱۳۷۶)، «پیمایش در تحقیقات اجتماعی»، ترجمه هوشنگ نایی، تهران، نشر نی.
- ۱۵- ذکایی، محمدسعید. (۱۳۸۵)، «فرهنگ مطالعات جوانان»، تهران، انتشارات آگه.
- ۱۶- راب، وایت، فیونا، هینز. (۱۳۸۶)، «جرم و جرم شناسی»، ترجمه سلیمی، علی، چاپ سوم، پژوهشگاه حوزه دانشگاه.
- ۱۷- ریشه، گی. (۱۳۷۴)، «کنش اجتماعی»، ترجمه: هما زنجانی زاده، مشهد، انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد.
- ۱۸- ریمون، کیوی، لوک وان، کامپنهود. (۱۳۷۵)، «روش تحقیق در علوم اجتماعی»، مترجم: عبدالحسین نیک گهر، نشر توتیا.
- ۱۹- ساروخانی، باقر. (۱۳۸۲)، «روش های تحقیق در علوم اجتماعی»، ج سوم، تهران، نشر دیدار.
- ۲۰- ساروخانی، باقر. (۱۳۷۵)، «درآمدی بر دائرة المعارف علوم اجتماعی»، تهران، مؤسسه کیهان.
- ۲۱- ساعی، علی. (۱۳۷۷)، «آمار در علوم اجتماعی با کاربرد نرم افزار spss/pc در پژوهش های اجتماعی»، نشر جهاد.
- ۲۲- ستوده، هدایت الله. (۱۳۸۴)، «آسیب شناسی اجتماعی»، تهران، نشر آوای نور.
- ۲۳- سراج زاده، سیدحسین. (۱۳۸۳)، «چالش های دین و مدرنیته»، تهران، انتشارات طرح نو.
- ۲۴- سهراب زاده، مهران. (۱۳۸۹)، «فرهنگ نامه آسیب های اجتماعی»، تهران، انتشارات جامعه شناسان.
- ۲۵- شایان مهر، علیرضا. (۱۳۷۷)، «دایرةالمعارف تطبیقی»، کتاب اول و دوم، تهران، سازمان انتشارات کیهان.
- ۲۶- شفرز، برنارد. (۱۳۸۳)، «مبانی جامعه شناسی جوانان»، مترجم کرامت ... راسخ، تهران، نشر نی.
- ۲۷- صدیق سروستانی، رحمت الله. (۱۳۸۵)، «آسیب شناسی اجتماعی»، انتشارات آن.
- ۲۸- عمید، حسن. (۱۳۷۴)، «فرهنگ عمید»، ج اول، انتشارات امیر کبیر، تهران، چاپ چهارم.
- ۲۹- کیویستو، پیترو. (۱۳۷۸)، «اندیشه های بنیادی در جامعه شناسی»، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، نشر نی.

۳۰- کلاین، پل. (۱۳۸۰)، «راهنمای آسان تحلیل عاملی»، ترجمه سید جلال صدرالسادات، اصغر مینایی، تهران، انتشارات سمت.

۳۱- کوئن، بروس. (۱۳۷۴)، «درآمدی به جامعه شناسی»، مترجم محسن ثلاثی، فرهنگ معاصر.

۳۲- گیدنز، آنتونی. (۱۳۷۶)، «جامعه شناسی»، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، نشر نی.

۳۳- محسنی تبریزی، علیرضا. (۱۳۸۳)، «وندالیسم»، چاپ اول، تهران، نشر آل.

۳۴- محسنی تبریزی، علی رضا. (۱۳۷۰)، «بیگانگی»، نامه علوم اجتماعی، ج دوم، شماره دوم، انتشارات دانشگاه تهران.

۳۵- ممتاز، فریده. (۱۳۸۱)، «انحرافات اجتماعی، نظریه ها و دیدگاه ها»، چاپ اول، تهران، شرکت سهامی انتشار.

۳۶- مرتن، رابرت ک. (۱۳۷۶)، «مشکلات اجتماعی و نظریه جامعه شناسی»، ترجمه نوین تولایی، تهران، موسسه انتشارات امیرکبیر.

۳۷- منصور فر، کریم. (۱۳۸۵)، «روش های پیشرفته آماری همراه با برنامه های کامپیوتری»، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.

۳۸- مشکانی، زهرا، رضوی، منصور. (۱۳۸۴)، «بزهکاری به عنوان آسیب اجتماعی»، کتاب جامع بهداشت عمومی، ج سوم، چاپ دوم، فصل ۱۲، گفتار ۴.

۳۹- میلر، دلبرت. (۱۳۸۰)، «راهنمای سنجش و تحقیقات اجتماعی»، ترجمه: هوشنگ نایی، تهران، نشر نی.

۴۰- ویلیامز، فرانک پی، مک شین، ماری، لین دی. (۱۳۸۳)، «نظریه های جرم شناسی»، ترجمه حمید رضا ملک محمدی، تهران، نشر میزان.

فهرست مقالات:

۱- احمدآبادی، زهره. (۱۳۹۷)، «بررسی رفتارهای پرخطر در میان نوجوانان راهکارهایی برای پیشگیری از جرم در محیط خانواده»، فصلنامه خانواده پژوهی، سال پنجم، شماره ۲۰، ص ۴۶۸.

۲- الماسی، مسعود. (بی تا)، «بررسی عوامل جامعه پذیری مرتبط با گرایش دانش آموزان به رفتار بزهکارانه (مطالعه موردی: مقایسه مناطق حاشیه نشین و غیر حاشیه نشین شهر ایلام)»، فصلنامه مطالعات اجتماعی، ص ۷۱.

۳- ابراهیم آبادی، مهدی. (۱۳۹۷)، «بررسی عوامل اجتماعی مرتبط با بحران هویت فرهنگی در بین دانش آموزان دبیرستانی تبریز»، فصلنامه علمی-پژوهشی، دوره چهارم، شماره ۴، ص ۲۰۷.

۴- احمدی، حبیب، ایمان، محمدتقی. (۱۳۸۳)، «بررسی عوامل مؤثر بر تمایل حاشیه نشینان بر رفتار بزهکارانه»، دفتر امور اجتماعی استانداری فارس.

۵- احمدی، حبیب، ایمان، محمدتقی. (۱۳۸۴)، «فرهنگ فقر، حاشیه نشینی و گرایش به رفتار بزهکارانه در میان جوانان حاشیه نشین ده پیاله شیراز»، مجله جامعه شناسی کاربردی، سال نوزدهم، شماره ۲، ص ۹۹.

۶- اشرف، احمد. (۱۳۵۴)، «کژرفتاری مسائل انسانی و آسیب شناسی اجتماعی»، مجموعه ی گفتارهای درسی، آموزشگاه عالی خدمات اجتماعی.

۷- باقری، ربابه و دیگران. (۱۳۸۷)، «تعیین میزان شیوع خشونت و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن (مطالعه موردی در بین دانش آموزان دبیرستان های دخترانه و پسرانه شهر عجبشیر)»، برگزیده مجموعه مقالات دومین همایش جامعه ایمن شهر تهران، ص ۱۶۳.

۸- بهداروند، نرگس، مرداسی نی، سیاهی، حسن. (۱۳۸۹)، «بررسی آسیب های نوپدید در نوجوانان استان خوزستان»، دانشگاه تهران، ص ۱.

۹- ثابتی، مریم. (۱۳۹۷)، «آنومی فرهنگی و اعتیاد به مواد مخدر در بین جوانان ۱۳-۲۸ ساله شهر تهران»، پژوهش نامه علوم اجتماعی، سال سوم، شماره چهارم، ص ۳۳، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.

۱۰- جلی، معصومه. (۱۳۸۹)، «بررسی عوامل فردی مؤثر بر گرایش بزهکاری زنان»، پلیس زن، سال چهارم، شماره سیزدهم، ص ۶۴، دانشگاه علوم انتظامی.

- ۱۱-جلایی پور، حمیدرضا.(۱۳۸۷)، «عوامل اجتماعی مؤثر بر بزه کاری نوجوانان در رشت»، پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی، ص ۸۷، دانشگاه تهران.
- ۱۲-جعفرزادگان، ت، زارعی، ف.(۱۳۸۰)، «مطالعه توصیفی سنجش دانش، نگرش دانش آموزان مدارس استان قزوین نسبت به مواد مخدر»، فصلنامه ژرفای تربیت، صص ۴۱-۳۵.
- ۱۳-حاجی آقایی، لیلا.(۱۳۸۵)، «۱۶ تا ۱۸ سالگی دختران، بحران انحرافات (در شهرستان اصفهان)»، فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، سال اول، شماره دوم، ص ۲۳۷.
- ۱۴-رحیمی، مهدی.(۱۳۸۹)، «بررسی عوامل مؤثر بر سرقت نوجوانان بزهکار کانون اصلاح و تربیت شهر سمنان»، فصلنامه نظم و امنیت انتظامی، شماره چهارم، سال دوم، ص ۹۹.
- ۱۵-رحمانی فیروزجاه، علی.(۱۳۸۶)، «عوامل مؤثر بر نابهنجاری جوانان: مطالعه مورد مناطق حاشیه شهری ساری و بابل»، فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی، سال سوم، شماره یازدهم، ص ۲۵.
- ۱۶-سراج زاده، سیدحسین، بابایی، مینا.(۱۳۹۷)، «نقض هنجارهای فرهنگ رسمی و سنتی و دلالت های مقاومتی آن: بررسی نمونه ای از دانشجویان»، نامه علوم اجتماعی، دوره ۱۷، شماره ۳۶، ص ۱۵۴.
- ۱۷-شریفیان، سعید.(۱۳۹۷)، «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر جرم در زنان زندانی»، فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال دوم، شماره پنجم، ص ۱۴۳.
- ۱۸-صیدی، محبوب.(۱۳۸۷)، «بررسی جامعه شناختی ارتکاب جرم در بین جوانان شهرايلام و عوامل اجتماعی مؤثر برآن(مورد مطالعه: زندان مرکزی ایلام)»، فصلنامه مطالعات اجتماعی، ص ۱۰۵.
- ۱۹-صالح نژاد، صالح.(۱۳۹۰)، «خود-کنترلی، جنسیت و تأثیر آن بر رفتارهای انحرافی»، زن در توسعه و سیاست، دوره ۹، شماره ۴، ص ۵.
- ۲۰-عباسی اسفجیر، علی اصغر، مهدوی، محمدصادق.(۱۳۸۷)، «شبکه روابط درون خانوادگی، مدرسه، دوستان و روابط دوستی در رفتارهای انحرافی نوجوانان دختر شهرساری»، پژوهش نامه علوم اجتماعی گرمسار، سال اول، شماره ۳، ص ۱۲۷.
- ۲۱-عبداللهی، محمد.(۱۳۸۱)، «اولین همایش آسیب های اجتماعی در ایران»، مجموعه مقالات انجمن جامعه شناسی ایران، تهران، نشر آگاه.
- ۲۲-عبداللهی، محمد.(۱۳۶۵)، «نظریه های جامعه شناسی»، جزوه درسی، دانشگاه علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی.
- ۲۳-عنبری، علی.(۱۳۹۷)، «بررسی جامعه شناختی عوامل مؤثر بر میزان گرایش به نزاع دسته جمعی (مورد مطالعه شهر اهواز)»، فصلنامه دانش انتظامی، سال سیزدهم، شماره دوم، ص ۱۹۱.
- ۲۴-غفاری زاده، محمد.(۱۳۸۷)، «رابطه ی تعهد و کنترل اجتماعی با اعتیاد»، فصلنامه علمی، پژوهشی رفاه اجتماعی، سال نهم، شماره ۳۴، ص ۱۷۳.
- ۲۵-قاسمی گل افشانی، محمدرضا.(۱۳۸۹)، «جهانی شدن، فناوری اطلاعات و ارتباطات و آسیب های اجتماعی در حوزه ی مدرسه»، رشد آموزش علوم اجتماعی، دوره ی چهاردهم، شماره ی ۲، ص ۶۰.
- ۲۶-قناعتیان، زهرا.(۱۳۹۷)، «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر اعتیاد زنان معتاد به مواد مخدر مراکز بازپروری و کاهش آسیب زنان شهر تهران»، پژوهش نامه علوم اجتماعی، سال دوم، شماره چهارم، ص ۵۹.
- ۲۷-گنجی پور، محمود، اشنویی، امیر.(۱۳۸۹)، «سنجش رابطه بین محل سکونت و انحرافات اجتماعی مطالعه موردی: محلات حاشیه نشین و غیر حاشیه نشین شهر آران و بیدگل»، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ج ۱۵، شماره ۱۸، ص ۷.
- ۲۸-محسنی تبریزی، علیرضا.(۱۳۸۳)، «جزوه درسی نظریه های روان شناسی اجتماعی»، دوره کار شناسی ارشد دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.

- ۲۹-نوری، سیدمجید. (۱۳۸۴)، «عوامل مرتبط با بزهکاری دانش آموزان دبیرستانی»، فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، سال نهم، شماره ۳۳، ص ۱۰۵.
- ۳۰-نازکتبار، حسین. (۱۳۸۵)، «نقش دینداری در ممانعت از بزهکاری جوانان شهر تهران»، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ششم، شماره ۲۲، ص ۲۳۳.
- ۳۱-نادری، حمداالله. (۱۳۸۹)، «سنجش چند بعدی احساس انومی در بین جوانان»، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، ص ۱۸۰.
- ۳۲-هاشمی مهنه، سید مجید. (۱۳۹۷)، «بررسی میزان وعوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد به عضویت در شرکت های هرمی»، مجله علوم اجتماعی دانشکده ی ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی، مشهد، سال هشتم، شماره اول، ص ۱۳۵.
- ۳۳-یکه کار، شیرین. (۱۳۸۷)، «بررسی مقایسه ای عوامل خانوادگی مؤثر بر بزهکاری دختران نوجوان شهر تهران»، فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱۲، ص ۹۷.

منابع انگلیسی:

- 1-Agnew, R..(1991), "The interactive effects of peer variables on delinquency", American Journal of Criminology, Vol. 29, No. 1, pp 47-72.
- 2-Akers, R.L. (2014), "Criminological Theories: Introduction, Evaluation, and Application", Third edition. Los Angeles, CA: Roxbury Publishing Co.
- 3-Bursik, R.J.Jr. (1988), "Social disorganization and theory of crime and delinquency: Problems and prospects, Criminology 26(4), pp 519-551.
- 4-Bursik, R.J.Jr., Grasmick, H.G. (1993), "Neighborhoods and Crime: The Dimensions of Effective Community Control", New York, NY, Lexington Books.
- 5-Cohen, A. (1955), "Delinquent Boys", New York, Free Press.
- 6-Daniel B., Philip, H. (2011), "The Theoretical model of criminal social Identity: Psycho-social perspective", vol. 4, No.1, p 604.
- 7-Frank, M., Weerman & Others. (2012), "Peer and delinquency among girls and boys: Are sex differences in delinquency explained by peer factors?", vol. 9, no, p 228.
- 8-Hirschi, T. (1969), "Causee of delinquency", Berkeley and los Angeles: university of California press.
- 9-Josin, J.-T., Othets. (2013), "Juvenile delinquency and Gender", vol., p 333.
- 10-Jose, M., Otero, Lopez & Others, (2014), "An empirical study of the relations between drug abuse and delinquency among adolescents", p 459.
- 11-Jones, J.B., et el. (1995), "Sociology, micro, macro, and mega Structures", New York: Harcourt brace college pub.
- 12-Jerome, R.K., Alden, E.R. (2012), "Body Art, Deviance", and American College Students, p 1.
- 13-Jensen, G. (1972), "Parents, Peers, and Delinquency", AJS 78, pp 63-72.
- 14-Kubrin Charis, E., Ronald, W. (2003), "New Directions in Social Disorganization Theory", Journal of research in Crime and Delinquency, Vol.40, No. 4, pp 374-402.
- 15-Kornhauser, R. (1978), "Social Sources of Delinquency", Chicago, University of Chicago Press.

- 16-Meda, Ch.-L. (1989), "Crime & DELINQUENCY", (Girls crime and womans place: Toward a Feminist model of female Delinquency) Vol.35.NO.1, Sage Publications, Inc, pp 5-29.
- 17-Reiman, J. (1984), "The Rich Get Richer and the Poor Get Prison", New York, Wiley.
- 18-Siegel, L.J. (1998), "Criminology", Wadsworth Publishing Company.
- 19-Sutherland, E., Cressey, D. (1970), "Criminology", Philadelphia: Lippincott.
- 20-Shoemaker, D.J. (1990), "Theories of delinquency", second edition, New York: oxford university press.
- 21-Short, J. (1957), "Differential Association & Delinquency", Social Problems 4, pp 90-233.
- 22-Sylvia, KH. (2017), "The Broken path,Juvenile violence and delinquency in light of sociological Theories", p 3.
- 23-Tia, E.K., Sharon, G.G. (2014), "peer delinquency and parental social support as predictors of Asian American adolescent delinquency", p 331.
- 24-Thessa, M.L.W., & others.(2010), "Risk factors for delinquency in adolescent and young adult females", A European T. vol. 7 no., p 266.
- 25-Warr, M.(1993), "Age, Peers, and Delinquency", Criminology 31, pp 17-40.